
Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta

Viite: Lausuntopyyntö 12.2.2024 VN/22620/2023 VN/22620/2023-SM-7

Yleistä

Suomen UNICEF (jatkossa UNICEF) ei saanut lausuntopyyntöä tähän kyseiseen esitykseen, mutta koska rajamenettely koskettaa myös lapsia, jätämme asiasta lyhyen lausunnon, lapsen oikeuksiin keskittyen.

UNICEFilla on YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen kirjattu rooli (§45) toimia sopimuksen täytäntöönpanon arvioijana ja asiantuntijana.

Valmistelussa olevat monet ulkomaalaisen asemaan vaikuttavat esitykset tulevat lausunnolle kovin lyhyellä lausuntoajalla, sekä pirstaloituneina, joka heikentää valmistelun laatua, seurantaa ja ymmärtämistä lausujan näkökulmasta ja on ennen kaikkea suuri riski ihmisille, joita muutokset koskevat.

UNICEF kiittää esitystä siitä, että lapsen etua on esityksessä painotettu ja keskeiset oikeuslähteet on tältä osin hyvin huomioitu.

Lapsen edun arviointi on ollut sisäministeriössä ja sen hallinnon alalla kuitenkin jatkuva haaste, ja myös kehittämisen kohde. Ohjeistukset ja henkilökunnan koulutukset eivät ole tuottaneet käytäntöön riittävää tulosta.

Ehdotammekin, että myös **ulkomaalaislain 6 §:ään lisätään sama viittaus lastensuojelulain 4 §:ään**, kuin on laissa Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (5§ "Lapsen etua arvioitaessa on otettava huomioon, mitä lastensuojelulaissa ([417/2007](#)) säädetään lapsen edun arvioimisesta").

Rajamenettelyn soveltaminen lapsiin

UNICEF katsoo, että rajamenettelyä ei tule soveltaa lainkaan lapsiperheisiin tai yksin tulleisiin alaikäisiin.

Rajamenettelyn lyhyt neljän viikon aikajakso estää lapsen edun arvioinnin, johon käsitteenä esityksessä kuitenkin hyvin viitataan. Lapsen edun arviointi vaatii prosessina aikaa ja perehtymistä lapsen yksilölliseen tilanteeseen. Myös silloin, kun lapset ovat liikkeellä yhdessä huoltajiensa kanssa. Rajamenettelyssä perheen liikkumisvapauksien rajoittaminen vaikeuttaa lisäksi lapsen muiden oikeuksien toteutumista, joka omalta osaltaan haastaa lapsen edun arvioinnin ja sen toteuttamisen.

Ilman huoltajaa liikkuvat lapset ovat erityisen haavoittuvaisessa asemassa. Hallituksen esityksen (s. 39) mukaan ilman huoltajaa tulleita, kielteisen päätöksen saaneita alaikäisiä on viime vuosina ollut vain 0-2 vuosittain, eli heitä, joiden kohdalla rajamenettelyä voitaisiin esityksen mukaan mahdollisesti soveltaa.

Ottaen huomioon, että lasten rajamenettelytilat asumisineen vaativat erityisjärjestelyt, ja henkilökunta erikoisosaamisen, rajamenettelyn ulottaminen lapsiin ei tuo edes kustannussäästöä, päinvastoin.

Ehdotetut pykälämuotoilut rajamenettelyn ja nopeutetun menettelyn soveltamisesta lapsiin ovat epäselviä ja erittäin vaikeasti tulkittavia. **Pykälät 104 § *Nopeutetun menettelyn käyttäminen* ja 104 a § *Rajamenettely tulisi selventää suhteessa toisiinsa.***

Lapsi vai aikuinen

Esityksen perusteluissa (s. 36) todetaan, että ”jos hakijalla ei ole henkilöllisyysasiakirjoja ja hän kertoo olevansa alaikäinen, mutta hakemuksen vastaanottava viranomainen arvioi hänen olevan selvästi täysi-ikäinen, hakija ohjataan edellytysten täytyessä rajamenettelyyn”.

Kansainvälinen käytäntö ja suositukset ovat, että jos on epävarmuutta siitä, onko turvapaikanhakija lapsi vai aikuinen, tulee häntä kohdella lapsena kunnes asia varmistuu. Tähän velvoittaa lapsen edun ensisijaisuus. Tällä estetään se, ettei lapsia vahingossa joudu rajamenettelyyn.

Vapaudenriisto

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan (art. 37 § (b)) mukaan vapaudenriistoa tulee käyttää vasta viimeisenä ja mahdollisimman lyhytaikaisena keinona. **YK:n lapsen oikeuksien komitea on ottanut myöhemmin selkeän kielteisen kannan lasten vapaudenriistoon, ja kehottaa**

Suomen UNICEF ry | Finlands UNICEF rf | Finnish Committee for UNICEF
Lautatarhankatu 6, 00580 Helsinki, Finland
e-mail: information@unicef.fi
www.unicef.fi

Phone: +358 9 584 50 290
Fax: +358 9 584 50 270
Y-tunnus: 0202336-1

lopettamaan sen kokonaan¹. Suomelle kesäkuussa 2023 antamissaan suosituksissa ja huomautuksissa² (päivätty marraskuulle) komitea edellytti säilöönoton lopettamista.

Esitysluonnoksessa todetaan alaikäisten osalta (s. 40), että kyse ei ole "säilöönottoon verrattavissa olevasta aidatusta alueesta vaan vastaanottokeskuksesta, jonka alueella myös alaikäisillä olisi mahdollisuus liikkua ja ulkoilla haluamallaan tavalla." Esitysluonnoksesta ei käy kuitenkaan ilmi, missä määrin on kyse suljetusta alueesta, ja miten rajamenettelyn edellyttämä liikkumisen valvonta ja toisaalta "ulkoilu" toteutetaan lasten osalta. **Nämä tulee selventää, jotta ymmärretään minkä tyyppistä vapaudenriistoa tai rajoittamista lasten osalta esitetään.**

Inka Hetemäki
Vaikuttamis- ja ohjelmatyönjohtaja
Suomen UNICEF ry

¹ Committee on the Rights of the Child. Report of the 2012 Day of General Discussion the Rights of All Children in the Context of International Migration, kohta 78.

² CRC/C/FIN/CO/5–6. Committee on the Rights of the Child, 15 November 2023. Concluding observations on the combined fifth and sixth reports of Finland, kohta 39 €

